СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 226. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 27. вересня, 1924. VOL. XXXII. No. 226. Jersey City, N. J., Saturday, September 27, 1924. THREE CENTS

Кулидж за ненарушимостю американських судів.

ФИЛАДЕЛФІЯ, Па., 25. вересня. — Президент Кулидж виступив тут на святі 150-літної річниці відбуття так званого Континентального Конґресу і в своїй промові, виголошеній з того приводу атакував заходи поступової партії змеичити владу Найвисшого Суду Злучених Держав. Він виступав теж проти проєкту сенатора Ла Фолета, щоби перенести зелізниці Америки з рук приватних властителів у руки держави.

(Континентальним називається в американській історії все, що відносится до часів боротьби американських кольоній за свободу. Перший Континентальний Конґрес зібрався був у Філядельфії в так званій Гали Столярів (Карпентерс Гол) дня 5. вересня 1774. року. Зібрався він для обраджения спільних способів протесту проти англійського гнету. Другі засідання відбувалися по части в Філядельфії, по части в других містах. Він перемінився з часом в законодатне тіло революціонерів).

ОСУДЖУЮТЬ КУ-КЛАКС-КЛЕН.

НЮ ЙОРК, 25. вересня. — Нюйорська стейтова демократична партія відбула свою конвенцію в місті Сиракюзі та приняла в своїй програмі осудження Ку-Клакс-Клена. Кандидатом партії на уряд стейтового губернатора іменовано дотеперішнього губернатора Ал. Смита.

Рівночасно републиканська партія відбувала конвенцію в місті Рочестері. Кандидатом партії на уряд губернатора іменовано полковника Теодора Рузвелта, сина покійного американського політика. Ся партія теж приняла резолюцію, в якій поіменно осуджує діяльність Ку-Клакс-Клена.

ЛА ФОЛЕТ ОСУДЖУЄ СУД КАЛІФОРНІЇ.

ВАШИНГТОН, 25. вересня. — Сенатор Ла Фолет, кандидат поступової партії на уряд президента Злучених Держав, видавосуд каліфорнійського стейтового суду, котрий не дозволив поставити імени поступової партії на балоти сьогорічних президіяльних балотів.

Ла Фолет заявляє, що він буде в Каліфорнії кандидувати під іменем соціялістичної партії.

ВИБОРЧІ ПРОБИ И ВОРОЖБИ.

НЮ ЙОРК, 25. вересня. — Пробні голосовання, заряджені журналом „Де Литерері Дейджест" та місцевими театрами, показують найбільше голосів за Кулиджем; на другому місці стоїть Ла Фолет, на третому Дейвис.

Заклади хитаються та зміняються кождого дня.

ШУКАЮТЬ АЖ У КАНАДІ ЗА ДОКАЗАМИ ПРОТИ БУВШОГО МІНІСТРА.

ТОРОНТО, Канада, 25. вересня.— Федеральний американський суд, що веде слідство проти бувшого міністра внутрішних справ Фола за надужитте урядової влади й підкупство, почав аж тут прослідкувати способи, якими в руки Фола дісталися американські бонди свободи на більшу суму гроша. Американські федеральні агенти почали в місцевім суді відвідний процес.

ОБЖАЛОВУЮТЬ ЗА КРАДІЖ ФЕДЕРАЛЬНОГО ДОБРА.

КОЛАМБАС, Огайо, 25. вересня. — Федеральний суд потягає до відвічальности трох членів одної місцевої деревної спілки, які, діставши контракт на розбиранне військових таборів після війни, вживали свого становища до обкрадання сих таборів.

ДЕЙВИС ЗНОВА ПІДХОДИТЬ ДО ЖИДІВСЬКИХ ВИБОРЦІВ.

НЮ ЙОРК, 25. вересня. — Демократичний кандидат Дейвис вислав Жидам з приводу їх нового року бажання, а при тій нагоді заявляється проти релігійних переслідувань та цькування одної віри на другу.

ЗНОВА АРЕШТУЮТЬ СТРАЙКАРІВ.

ПЕТЕРСОН, Ню Джерзі, 25. вересня. — Поліція арештувала нині 41 страйкарів під закидом, що вони постойкували на вулиці та затримували перехід.

Рівночасно поліційний комишенер заявив, що не дозволить страйкарям відбувати збори в гали німецького „Турн-Ферайну", бо страйкарі спроваджують собі позамісцевих бесідників.

ВІДКРИТТЯ МІНЕРАЛЬНИХ БОГАЦТВ НА ПІВНОЧІ.

КВІБЕК, Канада, 25. вересня. — Канадійська урядова експедиція (виправа), вислана на північ на кораблі „Арктику", відкрила величезні мінеральні поклади, як кажуть члени виправи, просто казочної вартости.

Уряд збирається використовувати сі поклади.

БАНКИРІ ЖЕРТВОЮ ОБМАНУ.

НЮ ЙОРК, 25. вересня. — Ряд нюйорських банкирів упав жертвою фальшованих чеків. Два банки внесли до суду прозьбу о пошукуванне виновників. Вони подають свої втрати на пів міліона долярів.

ЖІНКА-ОТРУЙНИЦЯ БОЖЕВОЛІЄ.

СЕЙЛЕМ, Илинойс, 25. вересня.— Пані Елсі Світин, жінка, що втроїла свого мужа, аби віддатися за методиського проповідника Гайта, котрий знова отроїв свою жінку, проявляє признаки божевілля.

Вона майже не приимає поживи та находиться в пів-непритомнім стані. В розмові зі своїм тестем, вона жалувала, що призналася до свого вчинку. Вона складає вину й за вчинок і за признанне на свого любовника.

ПОДОРОЖ ЛІТАКАМИ ДОВКОЛА СВІТА.

Сан Франциско, Каліфорнія, 25. вересня. — Три американські летуини, що облетіли світ довкола прибули нині сюди на поля коло Крисі, де їх витала товпа яких 25.000 людий. Підчас подорожи поручник Бейд мусів висіти на емлю, бо в його машині зіпсувалася була електрична батерія.

Летуни мають доїхати до міста Сієтела, де кінчиться їх подорож.

ШЕСТИ - ТИЖНЕВИЙ ПРОЦЕС ІМІҐРАНТКИ.

Ню Йорк, 25. вересня. — Іміграційні урядники допустили до Злучених Держав за кавцією паню Гельмі Палм, котра вела від шістьох тижнів процес за своє допущене до Америки.

Історія пані Пальм справді небувала. Вона є шведська іміґрантка, яка була вже в Злучених Державах. Тут вона пібралася з німецьким іміґрантом Ернестом Пальмом. Два роки тому назад її муж пропав нагло без вісти. Всякі пошукування жінки на нічого не придалися. Не могучи удержати себе й діти при життю, вона виїхала з двома дітьми до Швеції. Тут народилася її третя дитина. Життя стало ще труднійше. Вона не могла найти спокою і тому рішилася лишити старші діти коло батьків, а з наймолодшою дитиною вертати до Америки дальше шукати мужа. Та тут її задержали іміграційні власти, бо шведська квота була переповнена. Почався довгий процес, який лишень завдяки вставленню милосердних інституцій покінчився її тимчасовим дозволом.

НЕБУВАЛИЙ РАБУНОК.

Шикаго, 25. вересня. — В домі Едсон Гвайта, президента різницької спілки Амура, в Лакс Форест, була сцена незвичайно смілого рабунку.

В дім підчас забави входить якийсь незнаний мущина, переходить помимо придверників, льокаїв слуг і служанок, що хмарою снуються серед гостий, та посуває просто до головних сходів, що ведуть на слідуючий поверх. З гори сходами ступають дві пані. З них одна дочка пана дому, друга її тітка. Обі гарно вбрані, всі в брилянтах. Невідомий мущина йде просто до них, засуває на лице шовкову хустину, витягає з кишені револьвер заким жінки ще мали час скрикнути з переляку, каже до них: „Нічого не бійтеся. Лиш робіть що вам скажу. І робіть усе скоро і тихо". Обі жінки закаменіли. Потім він звертається до панночки: „Я хочу ваші діяменти" Дівчина зняла перлове намисто два перстені та подала їх йому. Бандит бернувся: Стійте тут, поки я не вийду за браму". Він пішов просто до дверий та пропав без сліду.

„СЕЛОСПІЛКА" В ГАЛИЧИНІ.

Цими днями відбулося у Львові засідання ініціятивної групи для заснования в Галичині Т-ва „Селоспілки". На засіданню вироблено статут Т-ва, який ініціятори подали польській владі на затвердження.

СТРАШНІ РОКОВИНИ.

В роковини великого землетрусу, який навістив Японію минулого року, на знак жалоби в цілій Японії все населення на ходило на себе обовязок однохвилевої мовчанки.

ЗАВЕРТАЙТЕ ГОДИННИКИ!

В сю неділю 28. с. м. кінчиться сьогорічний „час щадження денного світла."

Із суботи на унеділю, по першій годині о півночи треба завернути взад вказівку на годиннику о одну годину, так що замість першої буде 12-та година.

Потому зможете в неділю годину довше спати, бо як вставете о шестій годині, то ще по суботішному булаб 7-а година.

Ще й в понеділок може завчасу прийдете до роботи, але у второк видай вже попадете в саму пору.

БУВШИЙ СУДОВИЙ КЛЕРК ОБЖАЛОВАНИЙ О КРАДІЖ.

У середу, минувшого тижня, о півночи, арештовано у Виннипеґу на Корикон улиці, бувшого клерка окружного суду, Генрика В. Д. Капленда за яким місцева поліція пошукувала від січня, 1921 р. Арештоване Капленда перевели поліційні інспектори і обжаловують о крадіж 985.94 долярів що належали до Еделярда Мюнієра і Авґуста Карона. Кілька тижнів тому, деякі англійські часописи що виходять у Західній Канаді принесли звістку про смерть Капленда, що мали мати місце у Вункувер. Обжалований, як повідомляє поліція єсть з міста бути занятий на малих нароходах, що курсують між Вeнкувером а Австралією. Від двох до трох літ поліційні власти старанно пошукували за Каплендом у західних містах Злучених Держав і по Канаді. Каплeнд повернув до міста перед кількома днями і місцева поліція пізнала його сейчас та переконавшись, що свідки для удовіднення йому крадежі находяться під рукою, рішилась його арештувати.

52 БУШЛІ З АКРА.

Белвіл, Онт., Канада. — Шериф Дж. А. Кларк, з сього тавншіпа, вимолотив 416 бушлів пшениці з вісьмох акрів поля. Се є трохи більше, як 52 бушлі з акра.

НЕПРОШЕНИЙ ГІСТЬ ДІСТАВСЯ ДО „ІВАНОВОЇ ХАТИ".

Михайло Коцюба у Виннипеґу вліз як непрошений гість через вікно, до ловецького дому судді Фуллертона в Трипл Крік 3 милі від Іст Селкірк і старався звідти винести пакуночок в якім містилася торбина цукру, мука, „ролд овтс, горошок до кави, пара чобіт до ходження по воді, черевики і ще инші річи. — Зауважив се один Індіянин і сполошив непрошеного гостя, який побачивши, що його відкрито лишив усю добич і діставшись до човна яке помишив недалеко відплив до Сенті Пойнт, де від кількох тижнів занимався риболовством. На донос Індіянина арештував Коцюбу провінціональний констабль Шовський і привіз до провінціональної вязниці у Виннипеґу. Його переслуханне перед поліційним суддією відбулося у минулу середу почім відложено його дальше переслуханне на тиждень.

УПОМИНАВСЯ ЗА 6 ЦЕНТІВ, А СТРАТИВ 53 ДОЛЯРИ.

До ресторанту Китайця Лі Фонг на передмістю Елмвуд у Виннипеґу в Канаді, прийшов около півночи у середу, минулого тижня гість і замовив собі морожене і „пай". Звівши замовлені річи положив на контору, перед Китайцем 9 центів самими мідяками. Китаєць одав 15 центами т. є. о шість центів більше, як він положив перед ним. Незнакомий заявив, що більше не заплатить бо не має. Китаєць не хотів на се згодитися і вивязалась межи ними суперечка з початку словесна, яка опісля закінчилася тим, що виведений з рівноваги незнакомий ударив Китайця так сильно пястуком у голову, що він стратив притомність і упав під стіл. Коли прочуявся і оглянувся довкола не було вже в ресторанті симпатичного і вдячного гостя, однак з ним пропало також і 63 дол., які Китаєць мав при собі вкишені. І так колиб не упоминався за 6 центів, нестратив би був 53 доляри.

Українські і білоруські революціонери появились на Поліссю.

ВАРШАВА, 25. вересня. — Вчера напав українсько-білоруський загін, зложений з 40 молодців, на зелізничий поїзд, що їшов з Берестя Литовського (на Поліссю) до Люнинця.

Вони мали рушниці і кілька машинових крісів.

Повстанці задержали поїзд й арештували всіх подорожних. При сьому убили одного подорожного і двох ранили. Потому висадили у воздух міст за поїздом, а поїзд без людий вислали до Люнинця, де він станув.

Відтак повстанці провірили всі причандали подорожних і забрали все, що було вартісне у них. Оголили навіть польського „воєводу" з Берестя Литовського М. Довнаровича.

Всі подорожні і Довнарович одержали посвідки на сконфісковані річи від українсько-білоруського революційного комітету.

НА ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ НЕСПОКІЙНО.

Під поїзд, що їхав зі Львовадо Варшави, підложила під Белзцем невідома рука бомбу. Вибух не зробив великої шкоди. Слідство ведеться. На село Вербище, ковельського повіту, напала знова узброєна ватага. Між тамошніми польськими зайдами переляк. Саботажисти повісили в повіті Дубно лісничого й його жінку. Опісля на 11 відібраних від Поляків конях переїхали за радянський кордон. В околиці Шумска, кременецького повіту, на Волині, появились нові збройні ватаги. Поляки вислали проти них відділ кавалерії.

АНГЛІЯ ПЕРЕД НОВИМИ ВИБОРАМИ.

ЛОНДОН, 25. вересня. — Ізза невдоволення з англійсько-російського договору може прийти в Англії до нових виборів.

Премієр Мекданелд хоче се питанне дати народови до вирішення. Коли парлямент виступить проти договору, так він піде до короля, щоб розвязав парлямент і назначив нові вибори, аби нарід мав змогу висловити свою гадку.

Одначе Мекданелд і уся Партія Праці хотіли-б вернутись до парляменту вже не меньшостю, а більшостю. З уваги на те Партія Праці виступить з цілою реформаторською програмою у внутрішній політиці, сподіваючись, що за нею піде більшість виборців.

В сій програмі Партія Праці хоче обіцяти: удержавлення копалень і електровень та сил до витвору електрики; публичне посіданне і веденне електрики; державну продаж і сталі ціни на продукти поживи і щоденної потреби; збільшенне прилюдних робіт для усунення безробіття і обезпеченне робітників проти безробіття.

Партія Праці вірить, що виборцям найбільше припаде до вподоби дешева пожива під контролею держави і тому масово будуть голосувати на її кандидатів та виберуть їй більшість до парляменту.

Одначе в інших кругах кажуть, що се занадто рожеві надії.

НАГНАЛА ПАПСЬКУ МІСІЮ.

БЕРЛІН, 25. вересня. — З Москви повідомляють, що останні представники місії папи римського, які були в Росії для несення помочі голодуючим, вже покинули Росію.

Їх прогнала жінка комісаря Каменева, а сестра Троцького, котра звеліла їм негайно покинути совєтські границі.

ЛЕНІНГРАД ПІД ВОДОЮ.

МОСКВА, 25. вересня. — З Ленінграду повідомляють, що там нараховано одного дня 19 трупів потонувших серед повені.

Місто ще в повені. Вода стоїть до висоти 9 стіп.

Большевицька влада проголосила в Ленінграді воєнний стан.

Всяка комунікація в місті знищена.

НЕДУГА ШАЛЯПІНА.

ПАРИЖ, 25. вересня. — Славний російський бас Федір Шаляпін занедужав тут на горло. Переведено операцію, яка вдалась.

За три тижні він виїздить до Америки і буде співати в Ню Йорку.

ЯПОНІЯ ЗА КИТАЄМ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 25. вересня. — Японська делеґація в Лізі Народів домагається, щоби Китаєви признано постійне місце в Раді Ліґи Народів.

ГУРАГАН У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 25. вересня. — В південн-східній Франції счинилась велика буря. Гураґан наробив богато шкоди.

ВАЖНІ РОЗКОПКИ В МОНГОЛІЇ.

УРГА, Монголія, 23. вересня. — Російський учений професор Петро Козлов викопав тут усякі знахідки старинних часів.

Він викрив знахідки в гробах людий, а також скелети невідомих звірів і засохлу комашню великанських розмірів.

В одному королівському гробі він найшов чай і пшеницю що лежали там тисячі літ, а всетаки ще можливі до спожиття.

Професор Козлов вважає свої знахідки епохальними. Він каже, що вони виказують, що власне Монголія була колискою людського роду.

Він остається тут ще довший час для дальших розкопок і розслідів.

„SVOBODA” (LIBERTY)
FOUNDED 1893
A Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи”: 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: “SVOBODA”, 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

КУЛИДЖ І СПАРҐО

Від коли зорґанізувалася довкола сенатора Ла Фолета так звана поступова партія, від тоді зі стовпців консервативних газет не сходили закиди, що сенатор Ла Фолет має попертя соціялістів. Кілько разів не стало їм арґументу, сейчас сідали вони на червоного коника, бо, видно, вважаючи своїх прихильників за дураків рахували, що вони й розлютяться на вид червоного коника, як лютяться бик або индик на вид червоної плахти.

Та червоний кінь червоним, але все таки він конем. І такий щось варта. Думали собі републиканці, і рішили й собі дістати червоного коня. І ось недавно донесли телеграми з Вашинґтону, що відомий соціялістичний письменник Джан Спарґо був у Кулиджа на візиті, а після візити заявився, що він, хоча соціяліст, стоїть за вибором президента Кулиджа.

Чи там Спарґо тільки поможе републиканцям, кілько пошкодить собі, се покажеться пізнійше. Покищо, однак, його заява має то значінне для виборчої кампанії, що вона прочищує воздух з димів напущених партійними демагогами. Бо коли Кулиджови вільно мати свого соціяліста, то чейже й Ла Фолетови ніхто вже не може брати за зле, що він має своїх соціялістів. Демагогічний спосіб агітації, як звичайно, повернувся проти тих, що його вживали.

БРЕХНЕЮ ДАЛЕКО НЕ ЗАЇДЕШ

Польський уряд всею силою старається задурити европейську та всесвітну опінію, що Польща велика й могуча держава, богата та роботяща, сильна вдоволеним та патріотичним населенням. Чим більше сердця Поляків наповняє сумнів, що теперішна Польща вдержаться не потрафить, тим більше вони на весь світ горлають, що Польща велика й що вона великою лишится мусить. Кричать вони, щоби переконати й світ і щоби переконати самих себе.

Та зі заяв заграничних часописий та голосів видних політиків видно, що чим більше кричать Поляки, тим більше сумнівів вони розбуджують у своїх слухачів. Ось два случаї.

Якийсь час тому назад помістив був Лойд Джордж, англійський політик, бувший довголітний британський премієр, статтю про европейське замішанне.

Вказуючи на цілий ряд похибок, пороблених аліянтами на версайській конференції, Лойд Джордж підчеркує, що ся конференція просто вкрила цілу середну й східну Европу пороховими магазинами, які можуть вибухнути страшною експльозією за найменчою іскрою.

Одним з таких пороховень на його думку є Галичина.

„Тут Польща”, — пише він, — „держить збройною силою край, в котрім навіть одна третина населення не є польської мови або релігії, в котрім понад дві треті населення під зглядом мови і релігії симпатизують з російською Україною.

„Чиж маємо ми”, питає автор, — оглядати одного дня, як галицькі селяни повстануть, як се зробили ірляндські селяни пару літ тому назад?”

Сей англійський політик, що свої зуби зїв на внутрішній політиці британської імперії, може певно не знати всего, докладно. Він може робити похибку, то називаючи Одессу великоруським портом, або кажучи, що Поляки в Галичині становлять одну третину населення. Однак, помиляючися в подробицях і не знаючи детайлів, він все таки має правду в головній річи: Він знає, що більшість народа Галичини аліянти віддали в польські руки проти його волі, що Польща держить його силою, що насильство мусить викликати невдоволенне народа та що воно кінець-кінців мусить довести до народного зриву та до визволення народа з неволі.

Ось факт з Америки:

Редакція двотижневика „Де Сервей” подала недавно згадку про книжку „Poland and Peace”, написану ґрафом Александром Скшинським, бувшим польським міністром для заграничних справ.

Яку се книжку міг написати польський міністер зовнішних справ, не трудно догадатися. Однак, його заходи не спіймали нікого на польську полову. Редакція „Сервея” каже отверто, що ґраф, хоче вже не є польським міністром, все ж таки пише, гей би ним ще був. Редакція бачить, що ґраф заступає шовіністичний погляд на справи, та що навіть Історії Польщі не може подати безсторонно. З його книжки, як каже редакція можна пізнати трудности держави, котра виросла неприродно через те, що її пестили аліянти, які не могли її визначити виразних границь.

Голос анґлійського політика та американського журнала мають зі собою се спільне, що вони вважають теперішню польську державу тимчасовим державним твором, який повстав лишень через припадково зложені межинародні обставини, який не має природних, кріпких ґраниць, і який через те мусить роспастися під напором зовнішних і внутрішних сил.

ТАТАРСЬКІ ЖАЛІ

Татарський акт обжалования проти московської „демократії”. — Відповідь московських „демократів”.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи”).

Український тиждень у Москалів не проминув безслідно. Він викликав деякий відгомін і серед инших „инородців” що колись мали щастє поневірятись у московській тюрмі народів і що нині тримаються до плену московської „демократії”, сподіваючись од неї надгороди за свою „поштивість”.

Одним з таких наівних инородців є Татарин Гаяз Ісхаков, що виступив з обширним листом на шпальтах берлінських „Днів” (ч. 560). Гаяз Ісхаков належить до тих нечисленних инородців, що все додержували й далі хотять додержувати „спільного революційного з московською демократією фронту”. „Я не самостійник ніколи самостійником не був і ним не хочу бути!” — щиро запевняє він. „Я все йшов і хочу йти йти разом з московською демократією... Я собі инакше не уявляю майбутньої Росії, як унітарною републикою, навіть федерацію вважаю чимсь занадто широким...”

Здавалося б, поштиво слухняно й покірно? Здавалося б, за таку покірність московська демократія мусіла б нагородити Газда Ісхакова та його нечисленних однодумців найвищими нагородами? Нічого подібного! Московська демократія показала себе такою невдячною, що навіть причепливе серце п Ісхакова не витримало й вибухнуло гіркими жалями та голосними нарікканнями.

Те, що оповідає він про татарські обиди від московської демократії, справді справді можна зворушити й камінь.

На першім мусульманськім зїзді 1917 р., п. Ісхаков і його однодумці висловились проти мусульманського сепаратизму! Що їм на це відповіла московська демократія? Представник „временного правительства” приобіцяв зїздови, що мусульманам вільно буде ісповідувати свою віру, а крім того уряд возьме під своюопіку (!) мусульманський національний рух...

Добра подяка за слухняність нічого казати!

Коли на Петербург почав наступати генерал Корнилов і хотів повалити „временное правительство”, головною опорою відважного генерала була т. зв. „тубольна дивізия”, складена переважно з Татар. Деякі татарські інтеліґенти з небезпекою для свого життя поїхали до війська Корнилова і намовили „тубольну дивізию” залишити генерала. Демократія, була врятована. Чим вона на це відповіла. Забороною мусульманського військового зїзду в Казані.

Закреслилась большевицька небезпека. Мусульмани запропонували свою допомогу „временному правительству”, аби тільки дозволене було утворити мусульманське національне військо. Московська демократія не позволила.

Настали вибори до Установчих Зборів. Татаре не пішли за прикладом Українців і не жадали „сепаратних” установчих зборів, а помогали московським есерам робити вибори, яка за це подяка? Центральний комітет есерськоі партіі не включив татарських есерів у свою кандидатську лісту й підтримував у Казані лівих есерів та большевиків...

Гаяз Ісхаков од цих неповоджень не протверезився, а все, як той лицар Делярю підтримував „единий фронт” з московською демократією. Коли комітет членів Установчих Зборів розписав мобілізацію на Поволжі, до неі зголосились майже всі Татаре й Башкири, тоді як Москалів не прийшло й 30 процент. Татари й Башкири разом з чеськими леґіонами, фактично винесли на своіх плечах всю боротьбу з большевиками. Гаяз Ісхаков ще й нині тішиться, що його брати так прислужились московській демократії. Але що з того вийшло? При творенні уфимської директоріі мусульмане не одержали в ній ані одного місця...

На іх території йшли всі бої, іх війська стримували большевицький натиск, іх харчами годувались пан Чернов та инші представники московської демократії. Але управляти державою — ні, до цього мусульмане ще не доросли.

Це вже візьме на себе московська демократія.

Татарський прихильник единого фронту з Москалями наводить ще силу силенну яскравих фактів, як московські демократи нехтували найскромніші вимоги його одновірців, як вони топтали ногами іх амбіцію, іх національну гідність, іх релігійні почування.... Кінець кінцем з демократичного серця Гаяза Ісхакова виривається недемократичний крик:

— Панове, Москалі, слово за вами!

* * *

Можливо, що голос татарського демократа загубився б у порожнім просторі, як вже загубилося багато подібних голосів. Але доля схотіла, щоб Гаяз Ісхаков. одержав відповідь. Правда не зовсім таку, якої він сподівався, але тим більш красномовну.

У Грузії спалахнуло повстання. Кождий хто хоче волі не тільки собі, але й другим, стежив з затриманим віддихом за розвитком боротьби між грузинським вільнолюбим Давидом і московським насильником Голіяфом. Стежили й московські „демократи”, що отаборились на еміґрації.

Поки хилилась Грузія Москалі мовчали. Прийшла звістка, що большевики розстріляли 24 провідників грузинського повстання — Москалі для „годиться” пролили кілька крокодилячих сліз. Але почала хилитися Москва. Надійшла звістка, що повстанці взяли гору. Прийшла відомість, що представники Англії Франції та Бельгії кличуть Союз Народів до поведенництва між Москвою та Грузією...

Тут в середині московської „демократії” заворушилося стихійне вовче почуття. Заворушився інстиктовний московський імперіялізм. І демократичний берлінський „Руль” виступив з громовою передовицею:

— Як смієте мішатись до внутрішних справ Росії?..

Грузія протягом багатьох десятиліть була складовою частиною російської імперії”, — скреготе „Руль” зубами — Здобуття Грузії большевиками не змінило а відбудувало вікову територію російської держави. „На берегах женевського озера грузинські меншевики за допомогою Союза народів утворюють новий прецедент для грузинської незалежности...

Що це бурчанне царських міністрів. Чи слова московської демократії? Так читачу, це слова московської демократії — слова, які навіть у десятій частині не передають її думок. Бо коли слова такі гидкі, безсоромні цинічні, та якіж мають бути думки? Коли на чужині, без влади й впливу, московська демократія в стані схвильованости прориваеться таким звірячими нотами, то що було б у дома, коли б вона знов дісталася до влади й впливу?

Коли розшифрувати наведені витяги то вийде таке:

— Хай краще над Грузією панують большевики, аби Грузія не була самостійною! Хай большевики мотують, карають, катують і руйнують — тільки хай буде Грузія при Росії! Бо большевики — це все таки Росія, а самостійність — це кінець Росії!!!...

Для нас у цім нема нічого нового. Для Грузинів також. Але для таких „прекраснодушних і наівних демократів, як Гаяз Ісхаков, це добра наглядна наука. Це відповідь на його крик з глибини душі, н його щиро простягнену руку.

Що сказав „Руль” те думають „Дні”. Що думають „Дні” те сказав „Руль”. А що „Дні” думують і „Руль” каже, це здійснюють на практиці большевики. Круг думання й ділання московських „демократій” таким чином, замикається ідеально.

Чи зрозуміють це нарешті, татарські і нетатарські Гаязи Ісхакови?

Прага 13. вересня.

Радянин.

ХТО І ЯК ВИТАВ ВОЙЦЕХОВСЬКОГО У ЛЬВОВІ.

Львівське Діло пише:

В часі побуту през. Войцеховського у Львові, найбільше замітна була тут поліція, яку стягнено тут в числі около тисяча не рахуючи соток поліційних агентів і окремих відділів полевої жандармерії. Місто було слабо прибране прапорами, бо осторонь держались національні меншости, особливо, та до якої належать львівські каменниці (Жиди). В забудованях св. Юра не було ні одного прапора, як також і на українських домах. Вимок творив Народний Дім. Тут при вході вивісив господин Лісковацкий над головним входом від улиці Рутовського на самій горі великий польський прапор а вище під ним менший російський. На Фронті Народного Дому не було ні одного українського прапору а тільки з боку кілька українських прапорців. З поклоном до през. Войцеховського в суботу 6. ц. місяця явилися в будинку воєвідства мітрати о. Біцецький і о. Бачинський (митрополит Шептицький з Юра не виїзджав і з Войцеховським в церкві не сказав ні одного слова — як зрештою ніхто). Крім цього явилися там польскі інкамеровані москвофіли: О. Костецький і др.Заяць іменем Інституту Народний Дім з проханем про реактивоване общества Народний Дом у Львові, і Микола Третяк Лісковацкий і др. Заяць іменем Ставропигії з проханем реактивовання Ставропигійського Інституту. Була також вдова по Сидорі Твердохлібі, яка вручила президентови войцеховському писменне прохання, щоби дати їй дар з ласки. привитав Войцеховського цей

Правду сказати найліпше Українець, що кинув бомбу. Не дуже помогли тисячі поліції та жандармерії, що показує, що як хто хоче пса вдарити то знайде патик.

СИРОТИНА.

Не той сиротина,
Кого рід не знає,
У кого хатини
Й худоби немає:
Не той сиротина,
Хто ходить в десятці,
У кого свитина
Вся латка на латці...
Аби була в нього
Голова та руки,
Любов до народу,
Волі і науки, —
Він не сиротина,
Він родичів має:
Він краю дитина,
І край його знає.

О. Кониський.

ПОДЯКА

Отсею дорогою я, низше підписана, складаю як найщирійшу подяку У. Н. Союзови і Головним Урядникам за уділенне мені запомоги з фонду убогих в сумі $50.00. Се для мене дуже велика поміч в моїому критичному положенню, в якім находжусь під сю пору. Рівнож дякую урядникам місцевого відділу і всім членам за уділенне мен ізапомоги в минувшім році в сумі $60.00, які, знаючи мої обставини, рішили й сього року дати мені поміч, також в сумі $60.00, за що я ще раз сердечно дякую.

Тепер кілька слів до наших женщин, котрі ще не стоять в жадній орґанізації. Вступайте в ряди нашої одинокої і найбільшої орґанізації, якою є Український Народний Союз.

Катерина Балагурак,
членкиня 42-го відділу, Тов. ім. Т. Шевченка, в Пасейку, Н. Дж.

ЛЕНІНГРАД

Прочитайте вчерашню телеграму про зруйнованнє Петербурга повенью.

Нема чого радіти над людським нещастем, але правду таки треба сказати, бо її не скрити.

Петербург побудував цар Петро Великий руками поневолених вільних козаків українських, котрі там при будові каналів і померли, оставляючи лиш своє прокляте новій московській столиці.

З того часу Петербург ріс у силу і велич і відтам правили російські царі і там кували дужі кайдани на український нарід.

І туди над Неву неслись далі прокляття українського народу.

Минуло 200 літ Петербургови, а він ще стояв, хотяй перебув і війну і революцію і большевицьку руїну.

Правда, виглядав уже як цвинтарище, коли по смерти Леніна прозвано його тоді Ленінградом, але ще бодай яко-тако держалися старі улиці, доми, фабрики, канали, електричне заведенне і т. д. Ще світло в день і в ночі освічувало загибаючий Петербург.

Аж до 22-ого вересня с. р.

Того дня загуло море у Финському заливі і залило ріку Неву, над якою конає Петербург. Зможені води на ріці прірвали штучні береги і залили місто. Тепер на місці Петербурга осталися тільки румовища наче по великому пожарі. Неначеб тільки осталась порита і закидана площа, де можна будувати нове місто. Не даром Петербуржани вірили, що се конець світа. Се конець їх малого світа петербурського, якому вік був 200 літ бурливих.

Який початок і яке життє, такий конець.

Руїні Петербурга винні большевики, які 7 літ не направляли берегів Неви в Петербурзі, як загалом вони нічого не направляли кромі своїх кишень.

Але без огляду на се треба сказати, що доля як не принесла Петербургови у пімсту за його злочини самої повені, так принесла большевиків, які своєю програмовою руїною принесли йому повінь і руїну.

В кождому разі в історії записано, що за злочин доля Москалям відплатила.

Аж тепер вже слушно Петербург може називатись Ленінградом, бо не тільки нагадує смерть Леніна, але і руїну якої батьком в Росії і нападених нею краях був Ленін. Туди тільки слід ще перенести трупа Леніна.

Українці, глядячи на загубу Петербурга, нехай тямлять, що ніхто не всилі справедливости здавити й убити.

Нема царів; нема їх сили ні слави; нема Петербурга, ані Петрограду, ані Ленінграду, а тільки румовище колишньої московської слави знад Неви.

Все змили филі Неви, над якою томились українські козаки.

Тесаме жде і Польщу на Україні та на Білоруси і її прийде подібна міра, яку історія виміряла гордому Петербургови.

Тільки що Польща на сю свою руїну не буде чекати 200 літ, але найбільше кілька літ.

ЗВІТ ФІНАСОВИЙ Т-ВА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ.

з підмоги укр. студентам в Европі за м. червень і липень 1924.

Поміч від опікунів:

Тов. Зоря, Ню Йорк, Н. Й.	49	10.00
Григорій Кудрик, Дітройт, Міш.	62A	5.00
Антін Древняк, Дітройт, Міш.	65A	2.00
Михайло Гринішак, Елизабет, Н. Дж.	95A	2.00
Тов. Укр. Січ, Клифтон, Н. Дж.	19A, 46A	15.00
Тов. Вільні Козаки м. Львова, Ню Йорк, Н. Й.	348	10.00
Укр. Громада в Міннеаполіс, Мінн	117, 299, 326, 320	40.00
Тов. Запорож. Січ від.117 УНС. Ню Йорк	85A, 86A	20.00
Василь Волошин, Лансінґ, Міш.	67A	2.00
Укр. Амер. Горож. Клюб, Аллентовн, Па.	277	10.00
О. Олекса Пристай, Карнеґі, Па.	259, 74A 75A	10.00
Іван Швед, Карнеґі, Па.	357	5.00
Тов. Сокіл, Клівеланд, Огайо.	307	5.00
Укр. Парохія, Байон, Н. Дж.	35A, 82A	5.00
Іван Онуферко, Піттсбурґ, Па.	92A, 93A	10.00
Тов. Вільні Козаки, Рочестер, Н. Й.	17A, 70A	30.00
Укр. Парохія, Ютіка, Ню Йорк, Н. Й.	39A, 80A	5.00
	Разом	186.00

Вислано до Укр. Кр. Студ. Ради у Львові	96.00
„ „ Т-ва Прихильників Освіти у Відні	70.00
„ „ Т-ва Укр. Студ. в Данціґу	15.00
„ „ Т-ва Спілки Укр. Студ. в Берліні	5.00
Разом вислано	186.00

ЗА Т-ВО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ:

Григорій Герман, голова; **Омелян Коцко,** секретар ст. спр.; **Е. Ляхович,** секр.; **О. Кирчівна,** касієрка; **Д. Сіроцкий** фін. секр.

РАКОВСЬКИЙ ПРО УКРАЇНСЬКУ ГАЛИЧИНУ І БУКОВИНУ.

На кінцевому засіданню англійсько-совітської конференції президент советської делегації **Раковський** зложив декларацію в якій представив становище СССР. до біжучих проблем міжнародної політики.

Окреме місце в сій декларації присвячене анексії Бесарабії, Буковини Румунією, анексії Галичини Польщею.

Щодо **Бесарабії** Раковський вказав, якими способами насильства над волею населення Румунія старалася викликати нібито Бесарабія приєдналась до Румунії „добровільно". Далі заявив він, що СССР. **ніколи** не признає договору з 28-го жовтня 1919 р. яким аліянти санкціонували анексію Бесарабії Румунією. Про приналежність сього краю може рішити тільки вільна воля його населення.

При помочи держав антанти отже й Великої Британії — говорив Раковський далі — Румунія анектувала ще один край, населений Українцями а саме північну часть **Буковини.**

Він заявив, що Румунія зломила договір, який підписала з російським царським правительством в 1915 р., яким признано північну Буковину Росії і додав:

В імени правительства СССР. радянська делегація закладає рішучий протест проти сього акту насильства сповненого при помочи всіх союзників, отже й Великої Британії Населення Буковини таке само повинно мати право саме рішити свою долю.

Перейшовши до справи **Сх. Галичини.** Раковський сказав: Не вважаючи на факт, що 70 проц. населення Східної Галичини творять Українці а тільки 14 прц. населення Поляки, Конференція амбасадорів у Парижі в 1923 р., рішила прилучити Східну Галичину до Польщі. Се не тільки насильство над волею населення Східної Галичини, але також з боку аліянтів нарушення їх власних обітниць повторюваних не один раз, що вони дадуть населенню Східної Галичини право самовизначення. Всі ті обітниці перечеркнено і великий край який числить 5 і пів міліона населення віддано під чужинецьке панування— при помочі союзників.

Як вислід побіди аліянтів, яка нібито означає тріюмф демократії над мілітаризмом 4 і пів міл. Українців Східної Галичини знайшлися в гіршім положенню ніж були під февдальною і клерикальною австрійсько-угорською монархією.

Совітська Росія й Радянська Україна декляраціею з 24-го вересня 1920 р. при підписуванню рижського договору торжественно заявила, що застерігають для Східної Галичини право національного самовизначення. Вони поновили свій протест минулого року з приводу анексії Східної Галичини Польщею. Сьогодня радянська делегація ще раз поновляє сей протест.

Положення утворене у Східній Галичині, повне небезпек і комплікацій. Британське правительство, яке виявляє бажаннє поставити світ на солідну основу **має обовязок помогти населенню Східної Галичини самому вирішити свою долю.** Таким способом британське правительство сповнить свої торжественні обітниці, які дало населенню Східної Галичини.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Ст. Джозеф, Мо. Тут живе нас кільканайцять родин і есьмо членами У. Н. Союза від. 355. Праця є тут у двох ріжальнях; нема тут великих заробітків, але постоянні. Майже кождий з наших людий посідає свою власну хату і виплачену та по кілька соток готівки. Маємо свою виплачену церковцю і утримуємо священика. Двох з наших людий мають бизнеси бучерні і ґросерні, а трох фармерують зі своїми родинами. Кілька наших родин посідають свої автомобілі і я мишлю, що, кождий вдоволений зі свого становища. Тамтого тижня стратилисьмо свого тов. Івана Кульчицького, котрий опустив нас на побут до Ст. Луіс і там купив бизнес; желаємо йому добрих успіхів. Тепер троха прикро нам, що нас поменьшуєся, а нових нема на їх місце. Правдою є, що є тут кількох, що не стоять в рядах нашого відділу, але їх годі переконати, бо то суть люди, котрі богато мислять о собі та забули, хто їм дорощий: чи нам Українець чи Поляк. Але є надія, що вони пізнають в короткім часі і стануть членами нашого відділу та будуть підпирати своїх бизнесманів, а не ворожих.

Дітий наших є тут більше як пів сотки, однак дуже мала часть з них зорганізована в М. У. Союзі. Се досить прикра справа, але нема де правди діти. — Ю.

Вудгейвен, Н. Й. В нашій місцевости живе около 30 українських родин; є так само відділ У. Н. Союза, який числить 56 дорослих членів, а 52 дітий; є також 2 малих відділи Провидіння. Тут живеться нам несогірше, майже половина родин мають власні доми. Роботи ідуть тепер дуже слабо, але всі Українці працюють. Є тут 2 українські школи, одна з тих шкіл, яка зветься У. Р. Школа має 10 дітий, друга яка називається У. Н. Школа має 32 дітий та з кождим днем зростає, бо Українці У. Н. Школи організуються з запалом. Дня 21. вересня відбулося в нас весіля Н. Таньчака. На весілю зібрано поміж гістьми відповідну суму на місцеву У. Н. Школу. — С.

Рочестер, Н. Й. Українська кольонія тут досить велика. На разі хочу сказати лишень про наше Тов. ім. Тараса Шевченка, яке заложено тому рік. По тяжких трудах се Товариство починає іти вгору. В товаристві є всего тільки 13 членів, а вже потрафили собою зарядити, щоб в чужу хату не лізти.

Сего літа сі члени спромоглися на свій власний дім, справді, не великий, але для тих членів досить вигідний.

Як би так кожде Тов. чи Бр. потрафили зробити, то Рочестерські Українці стояли-б дуже добре. Честь вам за се Українці околиці Ґудман; желаю вам як найліпшого успіху, щоби до нині року Тов. Тараса Шевченка підросло з 13 на 130 членів. — С.

Бриджпорт, Конн. Дня 21. с. м. відбулися в нас по раз другий збори в справі української школи. Присутних не було так богато як сподівалось. Самі родичі маловажать собі вагу української школи. Українська школа застрягла тому по вуха, однак вкоротці може дасться вратувати її від загибели. Ті кириники, котрі вічно риють повинни би раз се зрозуміти, що пора їм взятись до праці, а не робити роздори. — Г.

ДО ЗБАРАЖЧАН В АМЕРИЦІ

(Справоздання і Заклик).

В попередніх двох звітах Комітет Збаражчан в Америці проголосив був збірки на будову Українського Народного Дому в Збаражи за минулі роки. Отсим подається до відома вислід останніх збірок, які влаштовували місцеві комітети і поодинокі Збаражчани в ріжних місцевостях Америки:

По 10 долярів зложили: В. Олещук, І. Кінах, С. Байтала; по 5 дол.: Н. Лисогір, Л. Цюприк, С. Данилевич, І. Мартинюк, В. Цюприк, Марія Довгань, П. Демчук, В. Задойко, В. Голоднюк, О. Оберлейтнант, Д. Яроцький, І. Щевчук; 4 дол.: С. П. Вакулинський; по 3 дол.: Д. Парій, Л. Горичун, А. Куш; по 2 дол.: Я. Парій, О. Голоднюк, І. Шустак, М. Василишин, І. Мельник, І. Скоць, В. Гірчиця, Павліна Паенчковська, К. Томашевський, Т. Романюк, Н. Остапчук; по 1 дол.: М. Морський, Д. Бойко, Г. Ванкевич, Т. Татаринський, Я. Мірусь, П. Обаль, П. Заремба, В. Митенко, С. Кінчик, Д. Добуш, А. Савка, А. Лемешка, М. Січинський, І. Колодійчук, Юзефа Качановська, В. Коваль, І. Мороз, М. Біщак, С. Шевців, І. Лукин, Дідух, С. ремчук. — По 50 цнт.: І. Скула, І. Рущак, П. Ґриців, Д. Ільчук, Т. Сисак, Т. Кушіль. — Дохід з концерту в Ню Йорку з 20. квітня 1924 68.55 дол., збірка на вічу в Гіксвіл, Л. Ай., 33.25 дол., Американське Українське Бюро 20 дол., процент до 1. січня 1924 — 38.90 дол.

Разом зібрано	$ 310.70
Раньше проголошено	1,157.82
Всего зібрано	$1.468.52
Розходи комітету від 28. мая 1922 до 1. серпня, 1924 (висилки грошей, друки, галі на збори, кореспонденції і т. п.)	$ 169.49
Вислано до Комітету в Збаражи	1.250.00
Разом	$1.419.49
Остає в касі	$ 49.03

Дорогі Родимці.

Комітет Збаражчан, подаючи до загального відома отсей звіт, бажає рівнож поділитися з вами тими вістками, котрі наспіли з краю про стан робот та пляни відносно того Народного Дому в Збаражи, котрий ми звідси помагаємо поставити.

Отже там вже приступлено до будови, котра буде коштувати декілька разів стільки, скільки ми тут зібрали. На жадання тамтешного комітету ми переслали їм майже усі зібрані гроші, як це зазначено у звіті. Та щоб довести розпочате діло до кінця, потреба ще дальших збірок і дальших фондів. Тут в Америці є ще богато уроженців збаражського повіту, котрі не зложили ще своїх датків на сю ціль і тепер вони в першу чергу повинні поспішити з помочию.

Про потребу Народного Дому в Збаражи думаємо не треба розписуватися. Про це вже говорилося в попередних закликах нашого комітету, а впрочім кожний свідомий Українець розуміє, яку вагу мати-ме своя власна хата в центрі повіту, де місцеві Українці зможуть мати свої освітні, господарські і політичні товариства та інституції та звідки зможе ширитися освіта та піддержка організації на весь повіт.

Тому треба нам усім пильно далі працювати, треба між собою забути те, що один з нас належить до такої, а другий до иншої ґрупи, треба дружно старатися спільними силами вибудувати в нашім piднім місті памятник таки нам самим. Бо наші брати певно в старім краю не забудуть нам тої прислуги, котра нас тут так мало коштує, а котра для них приносити-ме пожиток через цілі покоління. А впрочім це й є наш обовязок супроти тої землі, за якій ми родилися, це наш довг супроти тих, хто там тої землі боронив і тепер ще за неї бореться. Накінець в нас повинна бути й амбіція, щоб такою своєю роботою стати приміром для других повітів.

Як вже зазначено в попередній відозві, датки можна висилати прямо до Збаража на адресу Евгена Білінського, або слати їх до Центрального комітету Збаражчан. Тоді всі чеки і моні-ордерс треба виписувати на імя касієра Ізидора Демчука, 618 E. 17th Street, New York, N. Y., а висилати на імя фінансового секретаря на адресу: Michael Kruk, 210 East 112th Street, New York, N. Y.

Пригадується теж, що про всі окремі посилки до краю слід повідомляти Центральний Комітет. Теж всі, хто має лісти до збирання жертв, повинен їх як найшвидше звернути на руки фінансового секретаря.

ЗА КОМІТЕТ ЗБАРАЖЧАН В АМЕРИЦІ:

К. Багрій, предс.; С. П. Вакулінський, секр. рек.; І. Демчук, кас.; М. Крук, секр. фінансовий.

ГОДІ „УКРАЇНІЗАЦІЇ".

Праське пресове бюро подає: В „столичній хроніці" у „Вістях" (ч. 174) читаємо замітку: „Закінчення терміну українізації радапарату. Цими днями гадається надіслати до всіх губвиконкомів обіжника з зазначенням закінчення терміну (!) українізації радапарату і з пропозицією надіслати всі матеріяли про те, що зроблено в цій справі." — Давноб так! А що зроблено „у цій справі" — усім відомо: те самісінько, що й у справі „українізації" блаженної памяти гетьманських „фаховців".

ГОЛОД В СССР. ПОЧИВСЯ.

Генеральний секретар російської комуністичної партії видав відозву з закликом про допомогу голодуючим від неврожаю. Коло 7 міліонів людей голодує. („Син Беларуса", № 21, 1924). Місцевости, що визнані неврожайними: З Москви, дня 28/VII. Комісія по боротьбі з недородом визнала неврожайними такі губернії та повіти ОСФР і УСРР: у Самарській губ. повіти: Пугачевський і Бузулукський; у Саратовській повіти: Аткарський, Вольський, Саратовський, Камишловський, Новоужівський; всі повіти Царицинської й Астраханської губ.; всі кантони республіки Німців Надволжя; всі округи Терської, Кабардинської, Балкарської й Калмицької областий; у Вороніжській губ. повіти та райони: Расоменський, Богучарський, Павловський, Острогорський; у Донецькій губ. Донецький, Морозовський, Сальський рарони; у Ставропольській: Олександрівський, Благодарівський, Віноділінський, Воронцово-Миколаевський, Введенський, Медвеженський, Ставропольський, Курсавський; у Харківській губ. — повіти: Харківський і Купянський; у Катеринославській губ. — Мелітопольський повіт. Комісія зотвердила попередній орієнтовочний плян фінансування заходів у звязку з неврожаєм. Плян складено на 62 міліони карб. у тому числі й на насіньову позичку Україні 1 міліон карб. Комісія доручила Крилому й Вінокурову разом з НКО скласти детальний плян дитячого харчування в неврожайних районах з притягненням до цієї справи громадських організацій.

КАЖЕ, ЩО ЖІНКА ОШУКАЛА ЙОГО.

Іван Осадчук виннипеґський робітник, розпочав старання перед виннипеґським судом, о відібрання від своєї жени Катерини реальности, яка досталася в її руки, як він каже ошуканчим способом. Згадана реальність лежить у парохії Ст. Джанс.

Після його заяви пішов він у маю, 1923 р. зі своєю жінкою до міського бюра, щоби заплатити там дві гіпотеки, що тяжили ще на його реальности. Позаяк він сам не уміє по анґлійськи його жена була за товмача. Він не уміє рівнож ні читати ні писати, однак коли предложено йому документи до підпису він поставив на них свій значок. Про всьо се що містилося в тих дкокументах, не знав він аж до недавна т. є да часу коли прийшовцертифікат зт. зв. „тайте офіс" і з якого він довідався, що цертифікат посілости виставлено не на його імя, лише на імя його жінки. Він заявив, що не знав про се, що підписує документ, на підставі якого титул власности переходить на його жінку.

Тому тепер просить він, щоби суд узнав перенесення титулу власности неважним, або судової заяви, що його жена є лише опікункою його посілости.

—o—

ТЕОРІЯ Й ПРАКТИКА.

Г. Петровський в статті: „Єдиним фронтом на посуху" („Вісти" ч. 174, 2. VIII) пише: Дві контр-революції стоять нині перед робітництвом і селянством. Перша посуха і друга малярія. Проти цих ворогів треба робітництву й селянству йти єдиним фронтом до перемоги". Одним із завдань сьогоднішнього дня, на думку Петровського, є поставлення „на належний рівень в кожному районі посадки дерев"... „Не завадило-б, каже він, — завести на селі такий звичай, щоби кожний селянин з кожною новонародженою дитиною садив би біля своєї хати деревце, а то й не одне. Це теорія.

А от практика говорить що іншого. В тому самому числі „Вістий" в замітці: „Гинуть ліси" читаємо: „Тріщать, рубають ліси по Черкаськім окрузі (та хиба лише там?) на Київщині, особливо на території бувшого Чигиринського повіту... через 2 до 3 роки тільки пеньки залишаеться від лісів".

І хтож рубає ті ліси?

В замітці сказано: „Зараз бають ті ліси одна перед другою. Рубав Укртоп; рубають Північно-Західні зелізниці; рубає місцева цукроварня; ще й приватні купці рубають... „Тільки селянин не рубає, бо не пускають".

Отже, щоб навчити селянина треба перше навчити „ріжні державні установи" а навчити — установи, — значить, навчитися самому, а навчитись самому, значить не вчити інших, — а не вчити інших — ліс пропаде, а пропаде ліс — буде посуха, а буде посуха — нічого буде їсти.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО.

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЯ.

(6)

Ми, київські міські виборці, брали участь в нарадах з ґуберніяльними виборцями і тут стрінулися з суддею А. Вязловим та селянином Грабовецьким, яких навернули до українства і вони потім, ставши послами до Державної Думи, теж вступили до Української Думської Фракції. Вязлов потім став гарячим і послідовним борцем за відродження української нації, але на жаль, помер від тифу 1919 року.

Провінціяльні Громади тепер вже Демократично-Радикальної Партії теж гаряче взялися за передвиборчу аґітацію і подекуди, входючи в блоки з московськими та жидівськими партіями чи ґрупами, попроводили в Державну Думу послів, хоч неворожих до українства, а від Чернигівської ґубернії пройшов один з найвидатнійших Українців — Шраґ, але, як кандидат Ка-Детської партії.

Тільки в Полтаві, де була міцна українська стихія, Громада Демократично-Радикальної Партії, енерґійно маніфестуючи патрію, провела в Державну Думу єдиного посла на всю Україну від Української Партії, Лубенського землевласника В. Шемета, а инші українські посли, що складали Українську Думську Франкцію (Парляментарний Клюб), пройшли не під українським прапором. І. Шраґ, П. Чижевський, М. Біляшевський, А. Вязлов, селянин Грабовецький, пройшли як кандидати Ка-Детської партії, а. М. Онацький та П. Зубченко від селянських курій. Таким чином оте єднание в бльоки з московською Ка-Де партією, яке багато з нас осуджувало, вважаючи за тактичну помилку, дало змогу пройти в Думу таким видатним Українцям, без яких один В. Шемет при всій своїй енерґії та відданости, не зміг би скласти української фракції в Думі з самих селян. Правда, селян Українців попало в Думу багато, бо уряд сподівався, що селяне будуть консервативніші за инших і тому виборчий закон до перших двох Дум сприяв селянству. Але всі оті селяне Українці були, крім кількох, несвідомі і дбали тільки про земельні інтереси своїх виборців селян, а часом тільки про свої власні. Багато селян, послів до останніх Дум, живучи ощадно в Петербурзі, склали з посольських діет грошенята, за які покупили собі, з допомогою Банку, землі і поставали „куркулями".

Голосну діяльність Українців у Державній Думі теж треба віднести до діяльности Демократично-Радикальної Партії. Члени її В. Шемет, І. Шраґ, та П. Чижевський, а потім і А. Вязлов гаряче взялися за орґанізацію української Думської Фракції на ґрунті програму Української Демократично-Радикальної партії. За допомогою такої незвичайно діяльної та енерґійної людини, як проф. М. Грушевський, що оселившись на той час в Петербурзі, орґанізував видання місячника „Украинскій Вѣстник" на московській мові, пощастило в короткий час скласти українську фракцію у яку увійшло 44 посли. Як би Дума та прожила довше, то певне і Фракція та було-б більшою, але на великий жаль перша Державна Дума проіснувала всього коло 2 с половиною місяців і була роспущена за Кадетський аґрарний законопроект, по якому велика земельна посілість мала бути викуплена для працюючих коло землі. Але самий факт існування Української Фракції в Думі мав величезне значінне: він показав світові, що „русскій народ" не монолит як запевняли Москалі, а в Росії існує і український народ і домагається своїх прав на існування, на самостійне культурне життя. А для нас цей факт мав величезне аґітаційне значіння, як серед обмосковленої інтеліґенції так і серед несвідомого селянства, бо всім показав, що Українці вважають себе окремою нацією. За першої Думи, заходами проф. Грушевського орґанізувалася велика посольська фракція „Автономистів-федералістів".

За прикладом першої Думи, вже лекше було орґанізувати українську францію і в другій Думі, хоч жадний член Демократично-Радикальної партії не попав у посли Другої Думи. Для цієї мети, за допомогою Демократ.-Радикальної Партії, оселився в Петербурзі член першої Думи П. Чижевський, що, через підписання Виборґського протесту, позбавлений був виборчих прав і проявив надзвичайну енерґію в справі орґанізації української фракції в Другій Думі. В короткий час за допомогою свого шурина (швагра) чл. Другої Думи д-ра М. Рубиса*) він склав Українську Фракцію, яка називалася „Українською Думською Громадою" і налічувала 47 членів. Чижевському багато допомагав відомий кооператор небіжчик, В. Доманицький, дуже вміло редаґуючи ґазету „Рідну Справу" („Вісти з Думи"), що видавалася на кошти Фракції. Через цю ґазетку Думська Громада була роз-у-раз у звязку з Україною, де вона була дуже популярна серед селянства. В сій же ґазеті була надрукована декляраціЯ Думської Громади, уложена П. Стебницьким Ф. Вовком, П. Чижевським та В. Доманицьким, членами Демократично-Радикальної Партії, що проживали в Петербурзі, на основі програму тої Партії. Думська Громада, за допомогою тих же осіб виробила законопроекти — про Автономію України, про мову у школі, в суді, церкві і т. д., які мала внести в Думу. Разом з тим до внесеного урядом в Думу законопраекту про народню освіту, фракція українська зробила поправки, домагаючись: заснування зараз курсів української мови, літератури та історії для народніх учителів; заведення української мови, як предмет вивчування по учительських семинарах; заснування в Київськім, Харковськім та Одеськім Університетах катедр української мови, літератури та історії.

Але, на жаль, і ця Дума проіснувала тільки три з половиною місяці, але з певністю можна сказати, що як би вона прожила довше, то членів української фракції було-б значно більше.

По роспущенню Другої Думи, виборчий закон змінено так, що в Третю Думу пройшли вже майже самі поміщики та капіталісти, між якими не було свідомих Українців.

Але всеж таки і в цю Думу гуртком українських послів, переважно священиків, заходами О. Лотоцького та в В. Піснячевського, їхніх товаришів по духовній семинарії та академії, внесено законопроект про заведення української мови в народніх школах, складений Петербурською Громадою, але він не обмірковувався Думою.

Коли настала конституція, то Громади „Демократично-Радикальної Партії енерґійно взялися коло заснования Просвіт, які закладалися не тільки по великих містах, а й по містечках та великих селах. А коли вийшли „Временныя Правила" (Тимчасові) про пресу, Громади Демократично-Радикальної Партії почали видавати українські тижневі ґазети, які, правда, виникали і счезали, як бульки на воді, то за браком передплатників, коштів, а почасти й за відсутністю літературних сил, а найбільше через утиски уряду. Я вже казав, що уряд, не забороняючи видавати українські ґазети, забороняв їх передплачувати. Нікому, залежному від уряду не вільно було одержувати української ґазети. Досить було показати начальству бандеролю (опаску) по якій одержував урядовець українську ґазету, щоб той позбувся посади; піп на селі боявся передплачувати, щоб на нього не доніс дяк, учитель народній боявся попа, навіть лікарів земських подекуди позбавляли посад за передплачування української ґазети; а в селянина поліція просто з рук видерла її, наказуючи, щоб не смів читати таких ґазет; навіть начальникам почт таємно наказано було не приймати від селян грошей, адресованих на українські ґазети. Деякі селяне та народні вчителі приїздили раз чи двічі на місяць до Редакції, забірали з собою ґазету і вдома, позатулявши вікна, читали її, наче нелеґальне видання.

(Конець буде).

*) Розстріляний большевиками 1919 року.